

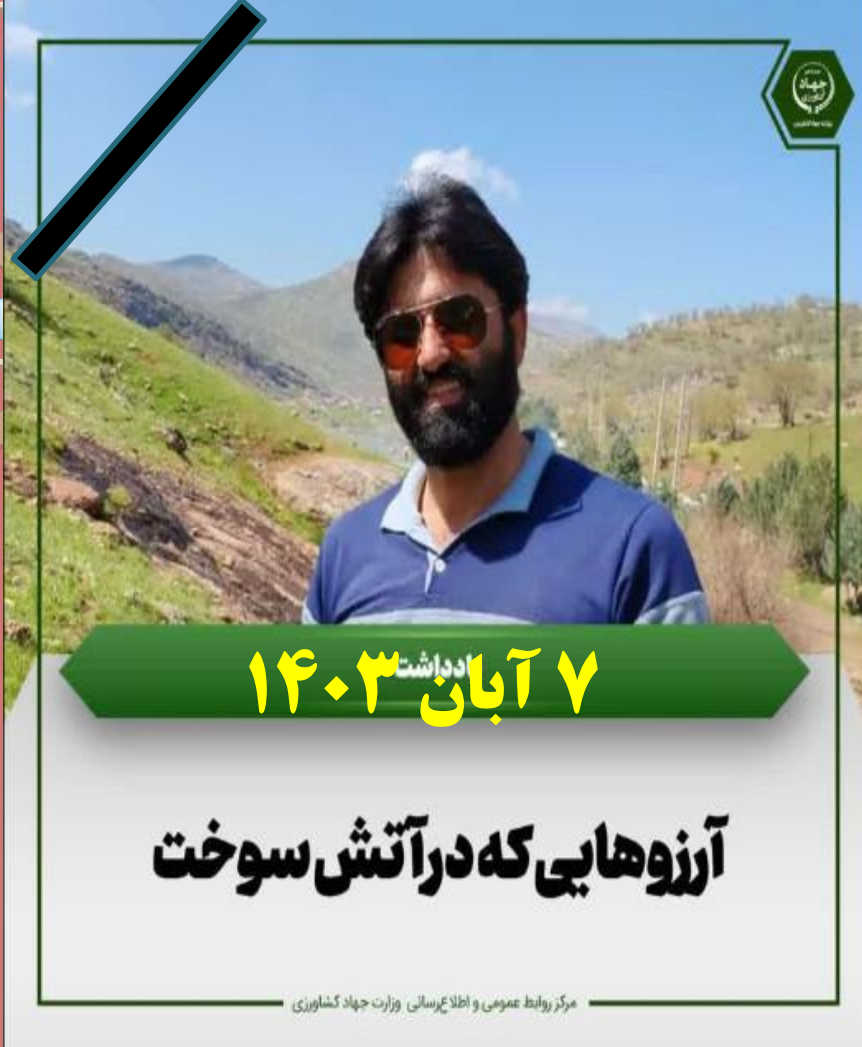

آتش‌سوزی در عرصه‌های طبیعی زاگرس (چالش‌ها و توصیه‌های سیاستی)

رضا سیاه منصور

دانشیار پژوهش مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی لرستان

مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری ۶ آذرماه ۱۴۰۳

مصطفی عبداللهی و اسماعیل کریمی بزرگمردانی از دیار طبیعت زاگرس و مردانی از جنس زمین که مثل درختان ریشه در عشق به این خاک داشتند.

استراتژی و پیامد توافقات دوحه و کمکهای مالی امریکا

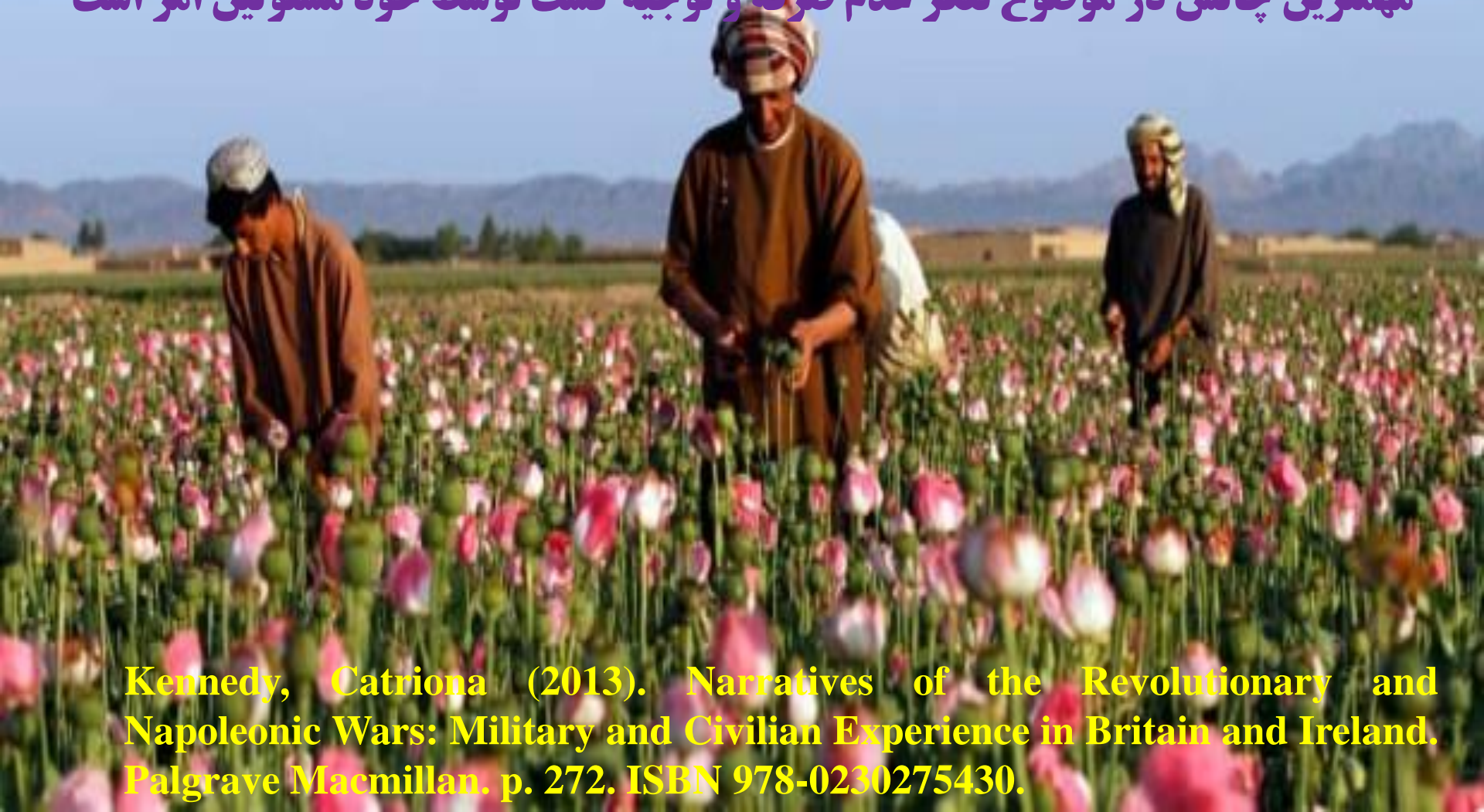

مولفه اول حکمرانی ترسیم درست وضعیت موجود است.

اگر کشت جایگزین با محاسبه در آمد خوب و محاسبه مزیت تامین

امنیت و جان زارعین تبیین شود (جهاد تبیین) قطعا موثر خواهد بود.

مهمترین چالش در موضوع تفکر عدم صرفه و توجیه کشت توسط خود مسئولین امر است

Kennedy, Catriona (2013). Narratives of the Revolutionary and Napoleonic Wars: Military and Civilian Experience in Britain and Ireland. Palgrave Macmillan. p. 272. ISBN 978-0230275430.

سید نور خدا موسوی مفرد: فرمانده یگان تکاوری زاهدان، ۱۷ اسفند ۱۳۸۷ بر اثر اصابت یک گلوله دو زمانه به سرش در منطقه پل شکسته لار شدیداً مجروح شد. پس از ۱۰ سال زندگی نباتی، ۱۵ آبان ۱۳۹۷ **مظلومانه به شهادت رسید.**

نمونه‌های بسیاری از مشارکت سازمان سیا در قاچاق جهانی مواد مخدر وجود دارد. امروزه سربازان نیروی انتظامی ایران و سایر نهادهای مربوطه نه فقط با مافیای مواد مخدر بلکه با شبکه‌ای در هم تنیده متشکل از سازمان‌های جاسوسی جهان بالاخص سیا و دولتمردان و نهادهای فاسد سیاسی، اقتصادی و نظامی جهان در حال نبرد هستند. یاد و خاطره **شهیدان** مبارزه با مواد مخدر گرامی، روحشان شاد و راهشان پاینده باد.

از جمله مهمترین پیامدهای ناخواسته انفجار فعالیت‌های کشت و تولید مواد مخدر، پراکندگی و گسترش جنایات سازمان یافته و گسترش و تشدید خشونت‌های سیاسی و جنگ‌های چریکی در کشور خواهد بود. در نتیجه، کشور برای امنیت ملی و ثبات سیاسی با چالش مواجه خواهد شد.

کارتل‌های مواد مخدر دانه‌های پربازده برای کشت، توزیع کرده و با گروه‌های چریکی معامله می‌کنند.

نیاز نیست تا دشمن **با شلیک به مغز جوانان** قاتل شود و ما با خاکسپاری و رعایت کامل تشریفات قضیه را تمام کنیم. آنها با **معدوم کردن مغز جوانان** آنها را به **معضلاتی سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و امنیتی** تبدیل کرده و رها می کنند. جامعه ای منفعل و فشل که به مشکلی فراگیر برای کشور و دولتمردان تبدیل می شوند و به سربازان بی مزد آنها تبدیل می شوند، پیامد بی تدبیری علاج واقعه قبل از وقوع است که فردا گریبان همه را خواهد گرفت.

سیگار در بخشی از گزارش خود نوشته که فعالیت گروه‌های تروریستی در افغانستان همچنان ادامه یافته است؛ چیزی که با عدم پابندی طالبان به تعهداتش به پیمان دوحه به این نگرانی آمریکا و سازمان ملل دامن زده که افغانستان بار دیگر در حال تبدیل شدن به پناهگاه تروریست‌ها است (انتقال از سوریه و عراق توسط آمریکا)!!!.

به گزارش سیگار، طالبان در حالی که به پیشرفت‌هایی در مقابله با داعش خراسان دست یافته، در برابر گروه‌های دیگری مانند شبکه القاعده و تحریک طالبان پاکستان تعامل دارد. دفتر بازرس ویژه آمریکا برای بازسازی افغانستان همچنین افزوده که سیف العدل، رهبر شبکه القاعده از ستیزه‌جویان خارجی خواسته است که به افغانستان مهاجرت کنند و آموزش نظامی ببینند و **به طالبان به عنوان الگویی برای دولت‌های اسلامی آینده نگاه کنند.**

مدیریت آتش‌سوزی در عرصه‌های طبیعی

۱- اقدامات راهبردی قبل از وقوع (پیشگیری)

۲- اقدامات راهبردی حین رخداد (اطفاء)

۳- اقدامات راهبردی پسا آتش (مدیریت و احیاء)

تصویر آینده

- **کتمان مسئله** به حل آن نمی انجامد.

- **شکل گیری باندهای قاچاق** که از تولید کنندگان، توزیع کنندگان و عرصه گردانان تشکیل می شود (**در حال وقوع است**)، ظهور آن را در هسته اولیه در بین خود روستائیان می توان دید. آنها با همدستی و لاپوشانی، قسم دروغ، گمراه نمودن ماموران، رشوه، ممانعت از بازدید و دستیابی، نگهبانی به شکل دسته ای و مسلح کاملاً نمایان است.

- **فاجعه در راه است**؛ سیستان و بلوچستان به پهنای ۵ استان غربی کشور و گسترش به ۱۱ استان در حال شکل گیری است. اگر دست روی دست بگذاریم قطعاً سرنوشت افغانستان سرنوشت محکوم و محتوم ما خواهد بود.

- **پویایی در قاچاق**: **شما از پهباد استفاده می کنید؟** آنها راهش را یافته اند فقط ظرف چند ساعت تمام گلبرگهای مزرعه را کنده و خاک می کنند تا روئیت نشود. پویایی اصل مبارزه است.

آنها حتی از کارگران افغانی غیر مجاز با مولفه ۱-پرکاری ۲-مهارت و ۳-رازداری استفاده می کنند.

اگر توطئه را خنثی نکنیم، باید برای جنگ آماده شویم!!!، چون:

- **با توجه به منابع.** مخزن زیر زمینی گاز رتبه اول جهان را داریم، رتبه سوم نفت جهان و رتبه اول لیتیوم که از افغانستان هم پیشی گرفتیم. $\frac{1}{3}$ کل انرژی جهان در ایران است و همین کفایت تا انگیزه تسلط بر ایران را توجیه نماید.
- **چینش طالبان. روبروی استان خراسان رضوی (مشهد الرضا) استان هرات (۱) - مسئولیت امنیت و همه کاره مولوی توحیدی ایرانی، دست راست ریگی و بلوچ (۲) - استان خراسان جنوبی روبروی استان فراه همه کاره طالبان شخصی به نام قاری ضیایی ایران، بلوچ از کماندوهای فرماندهان ریگی و جدایی طلب، (۳) - استان سیستان و بلوچستان شهر زرنند و زابل روبرو و هم مرز با استان نیمروز افغانستان با چالش آب هیرمند؛ همه کاره طالبان شخصی بنام عبدالمالک ملازاده، ایرانی، بلوچ، جدایی طلب دست چپ آقای ریگی**
- **چالش آب.** به غیر از سد کمال خان در نیمروز سد پاشان هم در دستور ساخت قرار دارد این سد در استان هرات با ظرفیت ۴۵ میلیون متر مکعب ذخیره آب، ۲ مگا وات برق و ۱۳ هزار هکتار آبیاری و سد بزرگ سلما بروی هریررود برای کاهش آب سد دوستی بین ایران و ترکمنستان. **سدهای پاشدان و سلما باعث می‌شوند تا سد دوستی از مدار خارج شود.** غفلت دستگاه دیپلماتی باعث شد تا بدون امتیاز حقابه دوستی طالبان را بجای سد دوستی انتخاب کنیم.

کشت تریاک و گسترش مواد مخدر از یکطرف، اختلافات حقابه از طرف دیگر و پروپاگانداى آزار افغانها در ايران توسط سرويس‌هاى جاسوسى و تبليغاتى مازاد بر آن، چشم انداز مناسبى از رخدادهای آتی را نمایان نمى‌سازد. همپوشانى لایه‌هاى این تحلیل نشان مى‌دهد، وضعیت موجود در آینده‌ای نه چندان دور جنگ با طالبان غیر قابل اجتناب است (کمک‌های مالی، تجهیزات نظامی، توافق دوحه، احتکار تریاک و مواد مخدر، سیاست اروپای پاک، براندازی نظام جمهوری اسلامی، تجزیه طلبی، رخنه افغانها در ايران، تحریم شدید اقتصادی، تهدید عملی نظامی، آزاد سازی دلارهای افغانستان به نام حقوق بشر، ادعای نقض حقوق بشر در ايران، تقویت اپوزیسیون، چاتمه نظامی در منطقه، اختلافات مرزی شمال ايران، خروج از برجام، طرح ۱۴ مارس، قرار دادن نام ايران در محور شرارت و حذف ايران از تجارت در دنیا، تهدیدات مقامات طالبان، تجاوز و خرابکاری ریلی، تجمیع و آموزش تروریستها در افغانستان، برجای گذاشتن تجهیزات پیشرفته نظامی توسط امریکا، آموزش پیشرفته نیروهای نظامی طالبان، لوله انتقال گاز تاپی، و...)، گواه چیست؟

قومیت‌گرایی در ايران بخصوص زاگرس و شباهت به لویی جرگه در افغانستان، بی‌اثر کردن سد دوستی در شمال شرقی و خط لوله انتقال گاز صلح در جنوب شرقی با احتساب استانداران طالبان چه هدفی را دنبال می‌کند؟

دلایل نوظهور در ایران با تاکید بر زاگرس

- تصاحب زمین برای کشت گیاهان ممنوعه (سیاست اروپای پاک)
 - پاکسازی زمین از گیاهان مرتعی و خودرو (برای کاهش علف هرز مزارع ممنوعه)
 - اختلافات مرزی و حد و حدود زمین بین روستاها و یا اهالی یک روستا و یا حتی یک خانواده
 - حضور نیروهای منسوب به وزارت جهاد کشاورزی علی‌الخصوص نیروهای منابع طبیعی و انتقامجویی از دستگاهها و مامورین دولتی
 - تروریسم (بیوتروریسم و پایرو تروریسم)
 - اختلال و کاهش پوشش حفاظت عامل
 - نقطه ضعف مدیریت و مواجهه (**Achilles' Heel**)
- ساده انگاری موضوع و کتمان آماری

کشت ممنوعه و آتش‌سوزی در عرصه‌های طبیعی

- بخش اعظمی از حریق‌های سال جاری فرزند شوم کشت ممنوعه است.
- تغییر در بازه زمانی فصل آتش‌سوزی
- اقدام به حریق حتی در زمستان
- اقدام به حریق برای انتقام
- اقدام به حریق برای پاکسازی الف: گسترش زمین و کشت، ب: کاهش علف هرز
- اقدام به حریق برای فرسایش نیروها و تهدید آنها
- اقدام به حریق برای حذف آثار و بقایای کشت ممنوعه

رضایت مردم بالاتر از هر سلاحی است که وجود دارد.

پیشنهاد می شود

- با توجه به وظایف و ماموریت‌های متنوع و متعدد سازمان جهادکشاورزی، در راستای تامین امنیت غذایی کشور، استفاده از نیروهای سازمان، **صرفاً به امر شناسایی مزارع** ممنوعه اکتفا گردد.
- جهادکشاورزی در زمینه جلوگیری از کشت گیاهان مشروط اقتدار بیشتری نشان دهد.
- تجربه سیر صعودی قیمت دلار تا بیش از ۷۰ هزار تومان و کاهش آن به ۵۹ هزار تومان موفقیت در کنترل تورم برای هیچ دولتی نیست، این مسئله را عبرت کنیم تا سطح کشت ممنوعه از ۱ هکتار به ۵۰۰۰ و از آن به ۱۰۰۰۰ و به ۵۰۰۰۰ هکتار نرسد، سپس با کاهش به ۴۵۰۰۰ هکتار بگوئیم موفق شدیم که مصداق **مثال کسب پیروزی در جنگ با ۶۰٪ تلفات است.**
- جوان معتاد و سرباز نیروی انتظامی هر دو فرزندان این ملت‌اند و محترم، از دست رفتن هر کدام مصیبت و فاجعه برای کشور است، بنابراین تا فرصت هست با تعارفات و سرگردانی در دالانهای اداری، فرصت را به تهدید تبدیل نکنیم.
- **باور کنیم که دشمن در این مقوله برنامه پیچیده، دقیق و چند لایه دارد.**

پیشنهاد می‌شود:

الف- آموزش و بکارگیری نیروهای داوطلب مردمی

ب- فراهم نمودن و تقویت امکانات و تجهیزات و افزایش نیروی انسانی در ادارات متولی

حداقل در فصول مناسب

پ- فعال نمودن نیروهای مردمی به شکل همکاری موقت برای کنترل و مراقبت عرصه این

روش با مکانیسم خودکنترلی جوامع

پ- تنبیه شدید خاطیان مرتبط با موضوع مطروحه به شکلی عبرت‌ساز و اطلاع‌رسانی عمومی

مجازاتها.

ت- رونق صنایع دستی، پرورش مرغ بومی، زنبور عسل، ماهی، آموزشهای فنی و حرفه‌ای اشتغالزا،

بومگردی و پرورش شترمرغ، زعفران، زرشک، *Capparis spinosa* (کبر یا کپر)،

گل نرگس و ...

ث- علیرغم تکلیف قانونی فرمانداری‌ها، دهداری‌ها و شوراها پایش عرصه‌های طبیعی متاسفانه بسیار کم رنگ و اتفاقی در کنترل دارند در حالیکه تعداد دهیاری‌ها در کشور تا سال ۱۳۹۹ بالغ بر ۳۷۱۱۹ دهیاری است که ساکنان ۶۲ هزار ۷۳ آبادی و سکونتگاه روستایی را زیر نظر دارند. اما این مجموع عظیم از بدنه دولتی و نیمه دولتی متاسفانه در بسیاری از فعالیتهای زیست محیطی غایبند. بکارگیری این پتانسیل و پشتوانه انسانی می‌تواند بخش اعظمی از کمبود نیروها را جبران نماید. بعلاوه اینکه با توجه به نفوذ خود بر اهالی می‌توانند دیگران را نیز به همکاری ترغیب نمایند.

وقوع آتش سوزی در عرصه های طبیعی پدیده ای اجتناب ناپذیر است

برتری امکانات (البته شدیداً لازم است تا در درخواست امکانات الزامات منطقه ای و طبیعی را رعایت نماییم)

فیلم ۲

تصاویری از مظلومیت همکاران منابع طبیعی

تخریب
درزاگرس
پیش از
آستانه
تحمل است

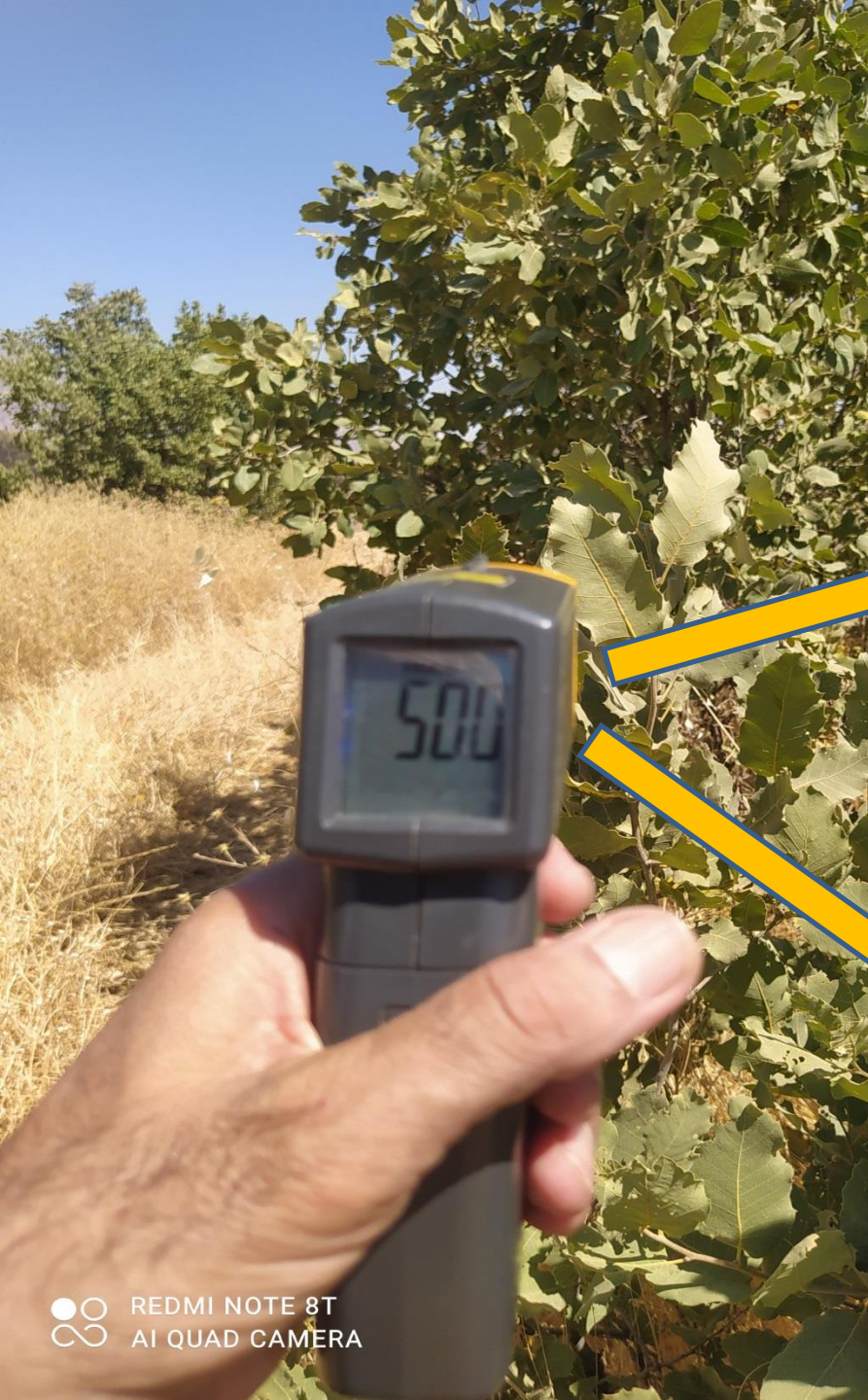

REDMI NOTE 8T
AI QUAD CAMERA

REDMI NOTE 8T
AI QUAD CAMERA

تفاوت در درجه حرارت برگ زنده، برگ مرده و تنه

چالش‌های مقابله با آتش‌سوزی‌های جنگل‌ها و مراتع

چالش‌های پیشگیری و مقابله با آتش‌سوزی جنگل‌ها و مراتع کشور

ناکافی و نامناسب بودن تجهیزات و امکانات پایش، پیشگیری و اطفای حریق

نارسایی‌های برخی قوانین و عدم بازدارندگی جرایم و مجازات عاملان حریق

ناهماهنگی و عدم التزام عملی دستگاه‌ها در مدیریت اطفای حریق

فقدان ارزشگذاری اقتصادی - اجتماعی و محیط‌زیستی جنگل‌ها و مراتع

فقدان مدیریت پایدار و اجتماع‌محور و تعارض منافع جامعه محلی با برنامه‌های دولت

دشواری در دسترسی به کانون‌های آتش‌سوزی

فقدان نقشه پهنه‌بندی ریسک آتش‌سوزی جنگل‌ها و مراتع

خلاء قانونی در حمایت از گروه‌های مردمی اطفای حریق

فقدان مرکز ملی پایش و کنترل آتش‌سوزی عرصه‌های طبیعی

فقدان برنامه جامع مدیریت پایش و پیشگیری آتش‌سوزی جنگل‌ها و مراتع

هوا

مثلث آتش سوزی

حرارت

ماده سوختنی

اساس فعاليتهاى انساني است

- فرمانده یگان حفاظت سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور در ۱۸ مهر ۱۴۰۰ اعلام نمود، **سازمان جنگلها تا کنون ۲۱ شهید و ۵۰۰ جانباز** در راه پایداری و حفاظت از این عرصهها تقدیم این مجموعه کرده است تصریح کرد: در سال جاری نیز ۴۹ نفر به درجه جانبازی و ۱۶ نفر از همیاران طبیعت و مردم نیز به عنوان فداکاران منابع طبیعی جان خود را قربانی دفاع از این عرصه ها کرده‌اند.
<http://www.rustanews.ir/news/>(۲۰۸۳۷).

- **شهادت ۳ نفر دیگر از مدافعان آتش در کرمانشاه** نیز توسط سایت خبر بنا (۱۳۹۹/۰۴/۰۹) خبر ناگوار دیگری از عدم آموزش مدافعان است ([http:// bananews.ir/news/](http://bananews.ir/news/) ۱۸۷۸۶۵). این موارد صرفاً نمونه‌های معدودی از تلفات اخیر در بحث کنترل آتش سوزی در عرصه‌های طبیعی است. لازم به ذکر است که تمام این موارد با آموزش کافی و اصولی قابلیت پیشگیری را دارا می‌باشند.

غالب تلفات اطفاء گندگان در اثر استنشاق گازهای سمی و دود ناشی از احتراق بوقوع می‌پیوندد.

غالب تلفات اطفاء کنندگان در اثر استنشاق گازهای سمی و دود ناشی از احتراق بوقوع می‌پیوندد.

ماده سمی	منابع	اثرات سمی	دز کشنده تقریبی برای یک تماس ۱۰ دقیقه‌ای (بر حسب ppm)
هیدروژن سیانید	پشم، ابریشم، پلی‌اکریلو نیتریل، نایلون و پلی‌اوره تان	کشنده سریع	> ۳۵۰
دی‌اکسید و دیگر اکسید های نیتروژن	فیبرها، نیترات های سلولزی و سلولزیدها	محرک شدید ریه مرگ سریع یا صدمات تاخیری	> ۲۰۰
آمونیاک	پشم، ابریشم، نایلون، ملامین	محرک چشم و مجاری تنفسی	> ۱۰۰۰
هیدروژن کلراید	ترکیبات پلی‌وینیل کلراید	محرک سیستم تنفسی	> ۵۰۰
دیگر اسیدهای هالوژنه	رزین های فلورینه، فیلم و دیگر مواد حاوی برم	محرک سیستم تنفسی	> ۵۰۰
دی‌اکسید سولفور	مواد محتوی گوگرد	محرک قوی	> ۵۰۰
ایزوسیانات	پلی مرهای اوره تان	محرک قوی	> ۱۰۰
اکرولئین	تجزیه حرارتی پلی‌اولفین ها و سلولز در درجه حرارت کم	محرک شدید	> ۵۰۰-۱۰۰
منوکسید کربن	چوب ، کاغذ و دیگر مواد محتوی کربن	خفه کننده	> ۴۰۰

چالشها و راهکارهای مقابله با آتش سوزی

ردیف	عنوان چالش	راهکار	پشتوانه قانونی
۱	فقدان مدیریت پایدار و اجتماع محور منابع طبیعی و ایجاد تعارض منافع مابین جامعه محلی و برخی دستگاه‌های دولتی متولی حفظ منابع طبیعی	تکلیف دولت (وزارت جهاد کشاورزی) در تدوین برنامه زمان‌بندی شده و گام به گام برای ایجاد زنجیره ارزش استفاده از خدمات (مانند گردشگری) و محصولات (دارویی و صنعتی) جنگل‌ها و مراتع با رویکرد و اصول مدیریت پایدار و اجتماع محور با استفاده از صندوق‌های حمایت از توسعه منابع طبیعی و آبخیزداری	۱- ماده (۸) قانون افزایش افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۱۳۸۹/۵/۱۹ با اصلاحات بعدی: ۲- بند (ب) ماده (۲۹) قانون احکام دائمی کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰
۲	فقدان برنامه جامع و منسجم پیش‌بینی، پیشگیری، اطفای حریق جنگل‌ها و احیا و بازسازی	پیگیری مجلس شورای اسلامی جهت اجرای بند «ج» ماده (۳۸) قانون برنامه ششم توسعه در خصوص تدوین و اجرای مدیریت جامع پایش، پیشگیری و اطفای حریق جنگل‌ها و مراتع	بند «ج» ماده (۳۸) قانون برنامه ششم توسعه
۳	خلأ قانونی در حمایت از گروه‌های داوطلب مردمی و نیروهای شرکتی تحت قرارداد	۱- اصلاح «قانون حمایت قضایی و بیمه‌ای از مأموران یگان حفاظت محیط زیست و جنگل بانی» مصوب ۱۳۹۹/۳/۲۲ و افزودن تبصره (۲) به ماده (۲) قانون مذکور. متن پیشنهادی تبصره (۲): اطلاق عنوان «فداکار خدمت» یا «ایثارگر اجتماعی» به همیاران طبیعت، محافظان افتخاری، داوطلبان مردمی و نیروها و مأمورین دستگاه‌های اجرایی و بهره‌مندی از مزایای آنان در صورت آسیب یا فوت ناشی از انجام وظایف محوله بر اساس مقررات این قانون و آیین‌نامه اجرایی آن ۲- پیشنهاد متن تبصره (۲) ماده (۲) «لایحه حمایت قضایی و بیمه‌ای از مأموران یگان حفاظت محیط زیست و جنگل‌بانی» توسط وزارت جهاد کشاورزی به عنوان ماده واحد مستقل و ارائه به مجلس جهت بررسی و تصویب.	ماده (۲۰) قانون مدیریت بحران مصوب ۱۳۹۸/۰۶/۰۷
۴	عدم شفافیت در قوانین مجازات	۱- حذف مجازات مربوط به عاملان آتش‌افروزی در جنگل‌ها در قوانین عام (قانون مجازات اسلامی) و (در صورت نیاز) اضافه	-

ردیف	عنوان چالش	راهکار	پشتوانه قانونی
		شدن مفاد آن به قانون خاص (قانون حفاظت از جنگل‌ها و مراتع) ۲- واژه «جنگل» از صدر ماده (۶۷۵) قانون مجازات اسلامی حذف شود	
۵	عدم بازدارندگی جرائم و مجازات عاملان آتش‌سوزی	تغییر میزان جرائم نقدی از ارقام خاص به چندین برابر میزان خسارت و متناسب با آثار رفتار مرتکبان جرم	ماده (۴۷) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع
۶	کمبود نیروی انسانی، تجهیزات و امکانات مناسب برای پایش، پیش‌بینی، پیشگیری، اعلام و اطفای آتش‌سوزی	افزایش اعتبارات طرح تأمین تجهیزات یگان حفاظت و اطفاء حریق با توجه به نیازهای و نرم استاندارد	
۷	نبود شفافیت و تعیین وظایف سازمان‌های دخیل در اطفای حریق	بازطراحی و لازم‌الاجرا شدن دستورالعمل تهیه‌شده توسط سازمان جنگل‌ها و مراتع و آبخیزداری کشور در راستای تعیین وظایف دستگاه‌ها برای اقدامات قبل، حین و بعد از وقوع آتش‌سوزی	
۸	فقدان مرکز ملی پایش آتش‌سوزی عرصه‌های منابع طبیعی	ایجاد مرکز ملی پایش آتش‌سوزی عرصه‌های منابع طبیعی با همکاری سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، سازمان فضایی ایران، سازمان هواشناسی کشور، ستاد توسعه فناوری‌های حوزه فضایی، حمل‌ونقل پیشرفته، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح و مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور ذیل سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور یا سازمان مدیریت بحران	بند (۴) ساست‌های کلی منابع طبیعی ابلاغی مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۷۹/۱۲/۲۰ با مضمون ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی و تقویت آموزش و نظام اطلاع‌رسانی.
۹	فقدان نقشه پهنه‌بندی ریسک وقوع آتش‌سوزی جنگل‌های کشور	انجام مطالعات ارزیابی ریسک و تهیه نقشه جامع پهنه‌بندی ریسک وقوع آتش‌سوزی عرصه‌های جنگلی کشور به تفکیک نواحی رویشی و استان‌ها	

	<p>حمایت از گسترش و تقویت مطالعات علمی و پژوهشی و حمایت از مراکز موجود، به منظور شناسایی و کاستن از خطرات آتش‌سوزی و تشکیل کمیته‌ها و کارگروه‌های مشترک بین موسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور در زمینه‌های مرتبط با مدیریت عرصه‌های منابع طبیعی</p>	<p>نبود تعامل مناسب بین مراکز تحقیقاتی با دستگاه‌های اجرایی</p>	<p>۱۰</p>
	<p>تامین بودجه متناسب با نیاز سازمان‌های متولی مقابله با آتش‌سوزی عرصه‌های طبیعی کشور در راستای تجهیز و ایجاد پایگاه‌های اطفای حریق و تجهیز شرکت خدمات ویژه هواپیمایی یا وزارت دفاع به بالگردهای تخصصی اطفای حریق جنگل‌ها و مراتع</p>	<p>کمبود تجهیزات اطفای حریق و دشواری دسترسی به کانون‌های آتش‌سوزی</p>	<p>۱۱</p>
	<p>تدوین برنامه جامع آموزشی-ترویجی و ارتقای آگاهی‌های عمومی و ایمنی و اجرایی‌سازی آن با همکاری صدا و سیما، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای، وزارت آموزش و پرورش و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری</p>	<p>فقدان ارزشگذاری اقتصادی - اجتماعی و محیط‌زیستی جنگل‌ها و مراتع و عدم آگاهی کافی متولیان و مردم از این ارزش‌ها</p>	<p>۱۲</p>
<p>ماده (۸) قانون دستورالعمل تشکیل یگان‌های حفاظت در دستگاه‌های اجرایی</p>	<p>تصویب و اجرا شدن ساختار مناسب و متناسب یگان حفاظت سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور</p>	<p>فقدان چارت سازمانی مصوب قانونی برای یگان حفاظت سازمان جنگل‌ها</p>	<p>۱۳</p>

بررسی چالش در منطقه معرف استان (شهرستان چگنی)

نقاط قوت و ضعف در این مقوله در واقع مجموعه‌ای پیچیده از فرصتها و تهدیدهاست یعنی اینکه بارش باران مناسب یک فرصت است اما زیاد شدن علوفه و رشد گیاهان علاوه بر فرصت برای تغلیف دامها و رشد دامداری به تهدیدی برای افزایش مواد قابل احتراق و تخریب اکوسیستم‌های حفاظت خاک منظور می‌شود.

افزایش بارندگی محصولات غلات دیم را تقریباً در حد آبی افزایش می‌دهد، اما فرصتی هم برای سود جویان با کشت گیاهان ممنوعه فراهم می‌آورد که بمثابة یک تهدید درون فرصت است.

جمع این تضادها، پیچیدگی موضوع را بشدت افزایش می‌دهد و در نتیجه مدیریت چالش را با مشکل مواجه می‌سازد.

از تهدیدات محتمل و قوی در این زمینه این است که، هدایت عناصر خارجی در موضوع مطروحه دور از انتظار نیست. به طوری که **آتش‌سوزیهای مهیب غالباً در روزهای تعطیل و یا شب قبل از آن بوقوع می‌پیوندد و عمدتاً هم عامل انسانی و عمدی دارد.** مثلاً آتش‌سوزی مهیب بنارکبود در شب عید قربان و تکرار آن در روز عید قربان، آتش‌سوزی پلدختر در جمعه شروع شد و ظهر دوشنبه ادامه داشت. بلافاصله با اطفای حریق پلدختر، آتش‌سوزی مهیب تنگ کلاغ و چم‌باغ در عصر روز دوشنبه و یک روز قبل از عید غدیر، راس ساعت ۳۰/۱ بعدازظهر مصادف ، تعطیلی دواير دولتی و ذیربط و نظایر آن شاهدهی بر این مدعاست که عوامل آن احتمالاً از جایی به شکل متمرکز تبعیت می‌نمایند و یا تبانی چند روستا باعث ایجاد آتش ایجاد انواع روشها و موانع برای کاهش سرعت اطفای حریق و و حتی شخم زدن جاده‌های دسترسی و گردید.

اگر بخواهیم خسارت آتش‌سوزی در هکتار از اراضی طبیعی زاگرس را در یک منطقه معرف و متوسط صرفاً در بعد تولید و هدر رفت علوفه بررسی نمائیم، در می‌یابیم که بر اساس آمار برداشت شده در سال ۱۴۰۲ توسط کارشناسان مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی لرستان در شهرستان چگنی هر هکتار از مرتع بطور متوسط ۵۰۰ کیلوگرم تولید علوفه دارد که تقریباً ۳۰۰ کیلوگرم آن قابل برداشت بوده و ۲۰۰ کیلوگرم صرف حفاظت خاک و سایر کارکردهای زیست‌محیطی می‌شود که ارزش به مراتب بیشتر از علوفه دارد. این شهرستان ۱۲۴۲ بهره‌بردار دام سنگین و ۱۶۹۸ بهره‌بردار دام سبک روستایی و عشایری دارد که ۹۰۱/۱۳۶ واحد دامی را در ۱۲۸۰۰۰ هکتار عرصه‌های طبیعی شهرستان پراکنده شده‌اند. محاسبات نشان می‌دهد که ۴ میلیون و ۵۰ هزار تومان فقط قیمت علوفه تولیدی در هکتار از مراتع منطقه چگنی است و با توجه به مساحت ۱۱۹۵۰۵ هکتاری مراتع زیر اشکوب این شهرستان منفعتی بیش از ۴۸۳ میلیارد و ۹۹۵ میلیون و دویست و پنجاه هزار تومان فقط برای زیر اشکوب جنگلها و ۳۶ میلیارد و ۵۵۲ میلیون و ۹۰۰ هزار تومان برای مراتع خالص جمعاً به مبلغ ۵۲۰ میلیارد و ۴۷۸ میلیون و ۱۵۰ هزار تومان از علوفه برداشت شده حاصل می‌شود که متأسفانه با توجه به سطح آتش‌سوزیها، بقاء و ادامه حیات خود اکوسیستم هم در حاله‌ای از ابهام قرار دارد.

با این وصف متاسفانه کشت محصولات ممنوعه از قبیل *Papaver somniferum* و جنس *Cannabis* یا شاهدانه بمنظور تولید مواد مخدر و روانگردان گل و ماریجوانا و همراهی مامورین جهاد کشاورزی و منابع طبیعی برای مبارزه با کشت، با مامورین نیروی انتظامی باعث شده است تا معاضدات بهره‌برداران و ادارات منابع طبیعی شهرستانها وارد فاز جدیدی شود که نتیجه آن انتقام از طبیعت با ساده‌ترین روش و مخربترین شکل آن در قالب آتش‌سوزی پدیدار گردد.

دلایل اصلی و ملاحظات

حضور نیروهای منابع طبیعی و حتی جهاد کشاورزی شهرستانها و مراکز متعلق به آنها در اکیپ‌های معدوم کننده محصولات و کشت‌های ممنوعه از اساس اشتباه بوده و می‌بایست سریعاً نسبت به حذف حضور آنها اقدام شود. از مهم‌ترین ملاحظات در این موضوع حذف ملاحظات انتظامی و امنیتی است. لازم است تا کشت محصولات ممنوعه یا بطور شفاف آزاد اعلام شده و یا اگر خلاف قانون پنداشته می‌شود بدون ملاحظه با آن برخورد قاطع گردد و اشخاص خاطی همانند قاچاق چیان، موارد امنیتی و به اشد مجازات برسند تا با عبرت قرار گرفتن ختم غائله شود. قطعاً افکار عمومی، تشکلهای مردم نهاد و انجمن‌های علمی و زیست-محیطی که تعدادشان هم کم نبوده و در میان اقشار اجتماع هم نفوذ کمی ندارند بطور تمام قد از این تصمیم حمایت خواهند نمود.

راهکار و جمع‌بندی

الف- نیروهای داوطلب مردمی کاملاً آماتور و آموزش ندیده‌اند که گاهی خودشان ناخواسته در هنگام اطفای حریق به عامل گسترش آن تبدیل شده و یا دچار سانحه می‌شوند. بنابراین مکانیسم آموزشی و ترویج می‌تواند به نحو موثری کارآمد باشد.

ب- فراهم نمودن و تقویت امکانات و تجهیزات و افزایش نیروی انسانی در ادارات متولی حداقل در فصول پر خطر یکی از راههای موثر است.

پ- فعال نمودن نیروهای مردمی به شکل همکاری موقت برای کنترل و مراقبت عرصه این روش با مکانیسم خودکنترلی جوامع یکی از راههای موثر کاهش آتش‌سوزیهاست.

ت- تنبیه شدید خاطیان مرتبط با موضوع مطروحه به شکلی عبرت‌ساز و اطلاع‌رسانی عمومی مجازاتها.

ث- علیرغم تکلیف قانونی فرمانداری‌ها، دهداری‌ها و شوراها در اطفاء حریق عرصه های طبیعی متاسفانه بسیار کم رنگ و اتفاقی در کنترل و فازهای مختلف آتش‌سوزی فعالیت دارند در حالیکه تعداد دهیاری‌ها در کشور تا سال ۱۳۹۹ بالغ بر ۳۷۱۱۹ دهیاری است که ساکنان ۶۲ هزار ۷۳ آبادی و سکونتگاه روستایی را زیر نظر دارند. اما این مجموع عظیم از بدنه دولتی و نیمه دولتی متاسفانه در بسیاری از فعالیت‌های زیست محیطی نمایند. بکارگیری این پتانسیل و پشتوانه انسانی می‌تواند بخش اعظمی از کمبود نیروها را جبران نماید. بعلاوه اینکه با توجه به نفوذ خود بر اهالی می‌توانند دیگران را نیز به همکاری ترغیب نمایند.

به غیر از مطالب یاد شده **عدم پذیرش مسئولیت مسئولین ملی و محلی** در رابطه با موضوع است. هنوز هیچ مسئولی در سطح ملی یا محلی بر احداث پایگاه، تخصیص تجهیزات و امکانات، تامین نیرو و ... نه برنامه ای ارائه نموده است و نه تأکیدی داشته است. البته به غیر از برنامه‌های تبلیغاتی و رسانه‌ای باز هم البته صرفاً تبلیغاتی و محدود. در این زمینه سازمان جنگلها و ادارات کل و زیر مجموعه‌های وابسته به آن، کاملاً تنها هستند.

سؤال؛ آیا سراغ دارید که مسئول محلی مانند فرمانداران، بخشداران و ... در رابطه با قصور خود در آتش سوزی‌ها و کمک به اطفای آن عذرخواهی یا استعفا کرده باشد. چرا فقط سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور یا ادارات کل و تابعه آن را مسئول می‌دانید مگر این عرصه ها انفال و منابع و در نهایت منافع ملی نیستند؟

چرا عوامل مرگ میلیونها درخت صرفاً در یک آتش سوزی عبرت نگرفتند و چرا هیچ مسئولی مسئولیت آن را نپذیرفت،

پاسخ کوتاه:

چون از اولویت های کشور محسوب نمی‌شود. حل مسئله تغییر رویکردهای ملی را می‌خواهد.

مثلا اگر تنبیه عامل آتش‌سوزی چال احمد در سال ۱۳۹۰ که منجر به حریق بالغ بر ۱۰۰۰۰۰۰ بلوط و ۲۴۰۰ هکتار عرصه ملی (جنگلی و مرتعی) شد (مستندات آن موجود است) عبرت ساز می‌شد، در سال ۱۴۰۳ همان منطقه با شدت و وسعت تخریبی بیشتری نمی‌سوخت. این مقوله از دسترس دستگاه متولی خارج است و قوه مقننه و قضائیه هم میبایست به نحو شایسته‌ای مسئولیت داشته باشند. از طرفی دیگر عرصه‌های ملی نقش حفاظتی و زیست‌محیطی دارند که ارزش آن بیش از درآمدهای مستقیم اقتصادی است، بنابراین وزارت جهاد کشاورزی در بحث اعتبارات و پشتیبانی میبایست توجه بیشتری نسبت به این موضوع داشته باشد. هرچند بلوط گندم ندهد!!! درک این مطلب که حذف جنگلهای زاگرس امکان تولید محصولات زراعی و باغی را با چالش اساسی مواجه می‌سازد از الزامات مدیریت کلان در کشور بشمار می‌رود. لازم است تا وزیر محترم متبوع با وزارت دفاع، وزارت کشور و نهاد ریاست جمهوری (با تاکید بر سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، سازمان محیط زیست و معاون محترم اجرایی) و همچنین مجلس شورای اسلامی مطالبه‌گری بیشتری در موضوع داشته و از تعارفات و مصلحت‌اندیشی که منابع طبیعی کشور را به مسلخ می‌برد، عبور نماید. در این صورت می‌توان به در اولویت قرار گرفتن موضوع و پتانسیل عزم عمومی امیدوار بود.

ایجاد انگیزه از یکطرف و بازدارندگی قاطع از سوی دیگر به همراه ایجاد تعلق خاطر در بهره‌برداران نسبت به منابع ملی گامی هوشمندانه و اثرگذار است که نباید از آن غافل شد. چرا در هنگام سرپا بودن مزارع گندم و جو و همچنین سایر محصولات دیم حتی در فصل خشک آتش‌سوزی رخ نمی‌دهد؟ آیا غیر از این است که بهره‌برداران بخاطر تعلق خاطر خود از آن حفاظت می‌کنند؟. بنابراین پیاده‌سازی همین الگو در جنگل و مرتع هم کاربردی‌ترین روش صیانت از این عرصه‌هاست.

توصیه‌ها و پیشنهادات

- *** تحلیل، آنالیز و ارزیابی آتش‌سوزیهای قبلی و عملکرد نیروها
- در نظر گرفتن نسخه‌های متفاوت برای تیپ‌های گیاهی مختلف در هر ۳ فاز آتش‌سوزی
- توجه ویژه به مدیریت پس از آتش‌سوزی
- ترویج در منابع طبیعی فعال‌تر شود. نقش محقق معین در منابع طبیعی چیست؟
- تعامل بیشتر با بهره‌برداران (جای بحث فراوان با مصداق)
- چند درصد افراد محرق شناسایی شده‌اند؟ چند درصد رسانه‌ای شده است؟ در چند کانون دیگر تکرار نشده است؟ سبب دور تسلسل چیست؟
- *** تدقیق مطالعات و برداشتن مناقصات در منابع طبیعی (مثلا چرا یک فرد یزدی با ۲ میلیون برای مطالعه سطح وسیع ۷ تا ۱۰ هزار هکتار به میانکوه می‌رود؟)
- استفاده از گونه‌های مقاوم به آتش‌سوزی حداقل در کانون‌های بحرانی
- ممنوعیت ورود سوزنی‌برگان به جنگلهای بلوط

توصیه‌ها و پیشنهادات

- تدقیق آتش‌برها از **جانمایی**، **زمان احداث**، ابعاد و مسائل فنی، **نظارت تا احداث** و بازبینی پیگیری شود
- ایجاد آتش‌بر توسط بهره‌برداران در اطراف اراضی زراعی
- الزام به ایجاد آتش‌بر دور درختان (حداقل بزرگ و کهنسال) در اراضی کشاورزی
- شناسنامه‌دار کردن درختان با پلاک در مزارع با مشخصات زارع
- حرفه‌ای و توانمند سازی نیروها در بحث آتش‌سوزی

- **مطالعه دقیق، آنالیز و تحلیل هر آتش‌سوزی با تاکید بر کارآمدی‌ها و چالش‌ها**

برای تقویت نیرو و رفع ایرادات در عملیات اطفاء بعدی (مثلا رفع ایراد خطوط

آتش‌بر)

- **دقت در واگذاریها (وقتی در کنار یک روستا یا در یک نسق عرفی فردی غیربومی صاحب نسق شود تبعات**

قطعی آن مخالفت مردم خواهد بود)

توصیه‌ها و پیشنهادات

- تغییر عناوین **حفاظت و امانت** از منابع طبیعی به عنوان یک رویکرد **تقابلی** به **مدیریت و پایداری** در منابع طبیعی
- عدم هماهنگی بین دستگاه‌ها (حداقل درون بخشی) پیگیری و مرتفع شود (چرای دام در چال احمد و تنگ کلاغ در اولین فصل رویش با حمایت امور عشایر)
- سازگاری ادوات و امکانات اطفای حریق و آموزش کاربران
- احیای حلقه تحقیق، آموزش و اجرا
- تغییر نحوه کوچ عشایر با تاکید بر مراتع میان‌بند لحاظ شود
- انصراف عشایر از دامداری و برهم زدن پراکنش دام رصد، تحلیل و برنامه‌ریزی شود
- هر شتر مرغ ماده برابر با ۴۰ گوسفند سودآوری دارد
- بکارگیری افراد متخصص در آتش‌سوزی (در خیلی از موارد ورود ناگهانی و بدون برنامه رفتن به تله آتش و یا انفعال در برابر آن خواهد بود)

سپاس از توجه شما

ضمائم

۱- پروژه: اقدامات راهبردی قبل از وقوع (پیشگیری)

- **محدود بودن نیرو و امکانات کنترلی، نظارتی، حفاظتی و برنامه‌ریزی برای ۱۰.۷ م. ه. جنگل و ۸۶ م. ه** از یک طرف و همچنین روند روز افزون تعداد و سطح آتش سوزی‌ها از طرف دیگر
- **دسترسی به هنگام** به دلیل حضور سریع در محل حریق، به لحاظ انتقال سریع حمل پرسنل اطفاء حریق و دسترسی سریع به مناطق صعب العبور و دور افتاده در اطفاء آتش می‌تواند نقش مهمی داشته باشد
- در کشورهای سوریه و ترکیه استفاده از **کارگران غیرماهر** در فصل آتش‌سوزی، بسیار مقرون به صرفه‌تر از استفاده از ابزارهایی مانند هلیکوپتر و هواپیما در مهار آتش بوده است.
- **آمادگی حرفه‌ای** در مقابله با آتش، برخورداری از ادوات مهار آتش، بیشتر بودن ضمانت اجرایی کار، حضور دائمی نیروهای فیزیکی کنترل آتش در محل، دسترسی سریع به موقعیت آن، آشنایی با سریع‌ترین راههای دسترسی به محل و حضور به موقع در محل آتش، در دسترس بودن امکانات انفرادی و جمعی و همچنین وجود نظم در مواقع بحران در استفاده از روش‌های مختلف مهار آتش از اهمیت بسزایی برخوردار است. **مثلا حضور ماشین آتش‌نشانی بدون آب چه توجیهی دارد؟**

- **تعیین موانع سرعت** عمل در اطفای حریق و ارائه راهکارهای رفع موانع
- **تعیین تضادهای** بین بهره‌برداران و دستگاه‌های اجرایی بخصوص ادارات تابعه اداره کل منابع طبیعی استان جهت کاهش ریسک خطر و افزایش مشارکت بینهایت اهمیت دارد
- **دلایل عمده احتمال وقوع آتش‌سوزی** یکی از مهمترین پیش‌نیازهای تشخیص و پیشگیری است
- **بررسی و تعیین میزان اثربخشی کلاس‌های آموزشی** و آگاهی بخشی برنامه‌ریزی شده و هدفمند در رابطه با اثرات نامطلوب آتش‌سوزی مراتع و جنگل‌ها یکی از اقدامات در حال اجراست. این رخداد تعیین اثر بخشی شده و مناسبترین روش اجرا و سرفصل آموزشی مناسب ارائه خواهد شد.
- **تعیین گونه‌های مقاوم به آتش‌سوزی** در مرحله پایش سایت مورد بررسی برای اولویت بخشی به مناطق حساس در اطفای حریق و همچنین، به منظور کاهش هزینه احیاء عرصه در مرحله پسا آتش با روش پیمایش، بررسی مناطق مشابه که قبلاً دچار حریق شده و استفاده از نتایج پروژه ملی انجام می‌شود.
- **آگاهی از نوع بیشترین تردها در عرصه** و اهداف آن توسط ساکنان و بهره‌برداران و میزان خود کنترلی اهالی بر آنها.
- **تعیین خطرات احتمالی مترتب بر آتش‌سوزی** شامل گزشها، خفگی، مناطق مستعد تله آتش و عوارض فیزیوگرافی برای نیروهای دخیل در اطفای حریق. برای این منظور در عرصه مورد بررسی حیوانات درنده، مهاجم، خزندگان سمی، حشرات و بندپایان سمی و ... با استعلام از اداره کل محیط زیست و مصاحبات محلی تعیین و راهکار حداقل مواجهه و خسارت آنها با نظر متخصصین در گزارش پروژه منظور خواهد شد.

- تعیین سریعترین راه دسترسی به عرصه جهت تسریع در چپش و استقرار افراد دخیل در اطفای حریق. با مراجعات میدانی، دانش بومی ساکنین عرصه، اطلاعات کارشناسان محلی و نقشه‌های موجود و تصاویر ماهواره‌ای تعیین می‌شود. در این مرحله اگر راه دسترسی سریع وجود نداشته باشد، ساده‌ترین و نزدیکترین مسیر به همراه موانع مشخص شده و در گزارش طرح لحاظ می‌شوند.

- تعیین نکات فنی آتش‌برهای متناسب با تیپ گیاهی و شرایط کلی اکوسیستم مورد بررسی و پیشنهادات رفع نقص آتش‌برهای احداث شده در عرصه سوخته و مجاور براساس استانداردهای موجود و شرایط عمومی عرصه مورد بررسی

- ابتدا دستورالعمل‌های موجود بررسی شده و آتش‌برهای احداث شده براساس دستورالعمل و روش‌های استاندارد متداول تحلیل می‌شوند. سپس نقایص آنها برای رفع چالش در قالب گزارش نهایی ارائه خواهد شد.

- تعیین میزان مسئولیت و سطح همکاری سازمان‌های دولتی همراه با شرح وظایف آن‌ها برای مقابله با آتش‌سوزی‌های
مراتع یکی از چالش‌های موجود دامنه‌دار در تعاملات آنها با اداره کل منابع طبیعی است. روش بهینه بکارگیری و افزایش مشارکت و کارایی
آنها یکی از موضوعات مورد بررسی است که در قالب پرسشنامه و تحلیل اطلاعات حاصله با لحاظ کردن بررسی دقیق مکاتبات موجود و
مصوبات قبلی و همچنین مصاحبات صاحب‌نظران و برنامه ریزان، در این پروژه حاصل و نتایج تحلیلی آن ارائه می‌شود.

- قوانین پشتیبانی‌کننده با ضمانت اجرایی قوی در قبل، هنگام و پس از آتش‌سوزی یکی از نکات مبهم و بعضاً ناکارآمد در
بحث حریق عرصه‌های طبیعی است. تدوین پیشنهادات جدید برای تصویب و پیشنهادات اصلاحی قوانین موجود با لحاظ کردن نظرات
صاحب‌نظران و کارشناسان، مدیران و برنامه ریزان و بهره برداران و ساکنان روستایی و عشایری در گزارش نهایی این پروژه به اداره کل منابع
طبیعی و آبخیزداری استان ارائه می‌شود.

۲- پروژه مدیریت حین آتش سوزی یا فزاطفاء، سرعت، کنترل و کاهش خسارت

آتش سوزی در عرصه‌های طبیعی رخدادی اجتناب ناپذیر باشد. این پدیده حتی به شرط کنترل و حذف عوامل انسانی در آن، با وجود و مداخله سایر عوامل احتمال وقوع آن به صفر نمی‌رسد.

. آمادگی حرفه‌ای در مقابله با آتش، برخورداری از ادوات مهار آتش، بیشتر بودن ضمانت اجرایی کار، حضور دائمی نیروهای فیزیکی کنترل آتش در محل، دسترسی سریع به موقعیت آن، آشنایی با سریع‌ترین راه‌های دسترسی به محل و حضور به موقع در محل آتش، در دسترس بودن امکانات انفرادی و جمعی و همچنین وجود نظم در مواقع بحران در استفاده از روش‌های مختلف مهار آتش از اهمیت بسزایی برخوردار است، زمانی که در روش‌های مهار آتش نقش افراد محلی نادیده گرفته می‌شود با مشکلاتی از جمله عدم همکاری جوامع محلی با پیمانکاران غیرمنتخب، تقویت روحیه جدا افتادگی جوامع محلی و تفرق بین مردم و منابع طبیعی، بی‌انگیزه بودن بهره‌برداران محلی نسبت به آتش سوزی جنگلها، عدم تعامل احتمالی جوامع محلی با پیمانکاران غیرمحلی، کاهش انگیزه نیروهای مردمی و جنگل نشینان در خاموش کردن آتش و احساس مسئولیت کمتر مردم در جلوگیری و کنترل آتش مواجه خواهیم شد. بنابراین آگاهی از مدیریت در هنگام کنترل و مهار آتش برای دستیابی به اهداف مدیریت پایدار از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. بنابراین سرعت عمل و تسریع در کنترل و کاهش خسارت با مدیریت زمان امری مهم و حیاتی بشمار می‌رود. برای دستیابی به این منظور:

اهداف پروژه:

- تعیین سریعترین روش انتقال نیرو و تجهیزات
- تعیین بهینه‌ترین تعداد نیرو و نوع و تعداد تجهیزات لازم
- افزایش ایمنی و کاهش تلفات انسانی
- افزایش سرعت در اطفاء حریق
- کاهش خسارت و افزایش موفقیت در کنترل
- دستیابی به راههای افزایش جلب مشارکت مردمی و دستگاههای دولتی
- ساماندهی نیروهای دخیل در اطفای حریق
- نزدیکترین راه دسترسی و نقشه عملیاتی با توجه به محل آتش در کانون
- تعیین روش‌های کاربردی و سازگار با شرایط محیطی و اقلیمی هر رویشگاه با تکیه بر کانون‌های بحرانی و پرریسک
- تعیین سازگارترین امکانات و سریعترین تجهیزات برای اطفای حریق در هر کانون
- پیش‌بینی حجم و شدت آتش سوزی
- تشخیص امکانات، تجهیزات و منابع کمکی

- یکی از مهمترین اقدامات در مدیریت کنترل و اطفای حریق، امنیت مدافعان طبیعت و اطفاء کنندگان است. متأسفانه، عدم آموزش مفید و علمی منطبق با سازگاری محیطی حتماً برای اطفاء کنندگان آتش خطرات جبران ناپذیری در پی خواهد داشت. به گزارش سایت خبر فارسی (**۶ شهریور ۱۳۹۷**) **چهار محیط بان ایرانی** در حادثه آتش سوزی روز شنبه گذشته در بخشی از جنگل‌های شهرستان مرزی مریوان جان باختند که به علت خفگی ناشی از تنفس دود و سوختگی ناشی از شدت آتش سوزی جنگل و مرتع جان خود را از دست دادند (<http://tadbirvaomid.ir/fa/news/>). (۲۲۷۶۲۰)

- همچنین به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی (۱۴۰۲/۰۶/۱۶) به نقل از مدیر کل منابع طبیعی مازندران منطقه نوشهر بیان نمود که: **یکی از نیروهای همیار طبیعت** متأسفانه از ناحیه سر دچار مصدومیت شده و به بیمارستان اعزام گردید (<https://www.irna.ir/news/>). (۸۵۲۲۲۵۷۷).

- به گزارش خبرگزاری فارس (۱۳۹۷/۰۷/۰۲)، به نقل از جانشین فرمانده انتظامی استان ایلام اعلام کرد، در هنگام اطفای حریق با توجه به وزش باد و شدت آتش سوزی "**میلاد ساقی**" **سرباز ناجا** در کمال ایثار و از خود گذشتگی برای نجات جنگل از شعله‌های آتش جان خود را فدا نمود. (<https://www.farsnews.ir/news/>). (۱۲۳۹۷۰۷۰۲۰۰۰۸۳۹)

- مضاف بر این موارد خبرگزاری ایلنا (۱۳۹۹/۰۳/۱۱) به نقل از مدیر کل منابع طبیعی استان کهگیلویه و بویراحمد اعلام نمود که: **یک نفر از نیروهایی که در کرمانشاه فعالیت می‌کرد، به شهادت رسید و متأسفانه تاکنون سه نفر از نیروهای ما مصدوم شده‌اند؛** مصدومانی که شامل نیروهای بسیج و هم کادر سازمان محیط زیست می‌شوند؛ این مصدومان به بیمارستان منتقل شده‌اند و در حال مداوا هستند. از این مصدومان، یک نفر دچار شکستگی پا شده و یک نفر گرفتار **نیش حشرات (عقرب)** شده است و همچنین یک نفر هم دچار تنگی نفس شده است. (<https://www.ilna.ir/>). (۹۲۰۲۰۴)

- همچنین به گزار خبرگزاری ایانا (۱۳۹۷/۰۷/۰۵)، گزارش نمود که: یکی از سربازان یگان حفاظت منابع طبیعی در استان ایلام در پی وقوع حریق در جنگلهای منطقه چوار، برای اطفاء حریق به منطقه اعزام و در حین انجام وظیفه **دچار خفگی شده و به درجه رفیع شهادت نائل شد** (<http://www.iana.ir/>). (۶۱۱۹۴/۴)

- فریاد جنوب (۱۳۹۹/۰۴/۰۲)، نیز در گذشت **یک کوهنورد را در اطفای حریق عرصه‌های طبیعی ایلام** را با کد ۳۳۲۹۵ مخابره نمود. (<https://faryadejonoob.ir/>).

توصیه‌ها و پیشنهادات

- آتش‌سوزی به‌عنوان عامل موجود و از اجزاء اکوسیستم عرصه‌های طبیعی کشور قلمداد شده و به‌عنوان معیاری برای برآورد خسارت در بودجه بندی و طرح بیمه مراتع و آگاهی از مقادیر دقیق خسارات حاصله از آتش‌سوزی در دستگاه اجرایی محسوب شود.

- ممکن است دستگاه اجرایی اقدام به بهره‌گیری از آتش‌سوزی به‌عنوان عامل اصلاحی نماید، نتایج این پروژه در تغییر تیپ‌های گیاهی و جایگزینی آن‌ها، تیپ گیاهی پس از آتش‌سوزی و تیمار در مرتع را پیش‌بینی می‌نماید. آگاهی از این مطلب در برنامه ریزی دستگاه اجرایی اهمیت ویژه‌ای برای مدیریت آن دارد.

- کتمان و عدم گزارش اطلاعات دقیق آتش‌سوزی به‌بحرانی‌تر شدن این چالش فراگیر و فزاینده به‌حل مشکل منجر نخواهد شد و طبق وضع موجود به کاهش سطوح عرصه‌های ملی فقط بر روی کاغذ با آمار غیر واقع خواهد انجامید. بنابراین اکیدا به دستگاه متولی توصیه می‌شود تا شفاف‌سازی و تدقیق اطلاعات را در دستور کار خود قرار دهد و امتیازات ارزشیابی تخصیصی در ارزیابی عملکرد میران کل را با حذف این فاکتور مورد بازنگری قرار دهد.

این فاز به منظور مدیریت بهینه در مرحله کنترل و در هنگام آتش‌سوزی (فاز سرعت، کنترل و کاهش خسارت) به اجرا درخواهد آمد.

- **تعیین سریع‌ترین روش انتقال نیروها و تجهیزات به عرصه برای دستیابی به حفظ زمان طلایی کنترل آتش و کاهش خسارت** اهمیت فراوان دارد. این عامل با توجه به فاصله از اماکن برخوردار، راه‌های دسترسی، امکانات موجود، کیفیت و ترکیب نیروهای درگیر، عوامل فیزیوگرافی عرصه و شرایط عمومی اکوسیستم یا استفاده از مصاحبات، بررسی و آماربرداری از امکانات فوق‌الذکر، پرسشنامه‌ها و نیازسنجی تعیین و با تحلیل کافی در گزارش نهایی ارائه خواهد شد.

- **تعیین بهینه‌ترین نوع و تعداد تجهیزات لازم:** تیپ یا تیپ‌های گیاهی موجود در عرصه مورد بررسی، حساسیت پوشش گیاهی موجود نسبت به حریق، راه‌های دسترسی، امکانات موجود، کیفیت و ترکیب نیروهای درگیر، عوامل فیزیوگرافی عرصه و شرایط عمومی اکوسیستم، فاکتورهای مهمی هستند که مشخص می‌کنند چه امکانات و تجهیزاتی در کدام عرصه و کدام منطقه می‌بایست بکار گرفته شوند. تحلیل روش اطفای حریق و امکانات استفاده شده در عرصه‌ها و تیپ‌های گیاهی مشابه و همچنین زمان کنترل آتش و چگونگی و مکانیسم اطفای کامل حریق در آنها این مهم را مشخص می‌نماید که در گزارش نهایی این فاز از پروژه لحاظ خواهد شد. تجزیه و تحلیل آتش‌سوزی‌های قبلی به همراه نوع امکانات استفاده شده و کارایی آنها و همچنین تعیین تجهیزات و امکانات کم‌کاربرد می‌تواند تجهیزات پیشنهادی هر تیپ را بهینه نماید. به عنوان مثال سرشاخه درختان و دمنده شاید در مهار آتش در علفزار کاربرد داشته باشد اما، در آتش‌سوزی تنه‌ای و تاجی هیچ کاربردی ندارند. این مطلب با توجه به تیپ گیاهی موجود، تجزیه و تحلیل حریق قبلی در تیپ مشابه، نظرات کارشناسی، دانش بومی، فیزیوگرافی، سرعت باد غالب، چینش و نکات فنی آتش‌برها، نظرات متخصصین و کارشناسان آتش‌نشانی و ... مشخص و گزارش خواهد شد.

- **سرعت در کنترل آتش تابعی از طول زمان استقرار و چینش سریع نیروهای اطفاء می‌باشد که با تعیین راه‌های سریع دسترسی و نحوه کنترل در این فاز آتش در سریع‌ترین زمان ممکن با تلفیق تجهیزات سازگار با تیپ حاصل می‌شود.** با استفاده از بررسی میدانی و مطالعات محلی راه‌های دسترسی عمومی و اضطراری تعیین و ارائه خواهد شد.

- **تعیین روش‌های کاربردی و سازگار با شرایط محیطی و اقلیمی در رویشگاه مورد بررسی.** این مورد با توجه به تیپ گیاهی موجود، تجزیه و تحلیل حریق قبلی در تیپ مشابه، نظرات کارشناسی، دانش بومی، فیزیوگرافی، سرعت باد غالب، چینش و نکات فنی آتش‌برها، نظرات متخصصین و کارشناسان آتش‌نشانی و ... مشخص و گزارش خواهد شد.

- **تشخیص امکانات، تجهیزات و منابع کمکی: نزدیکترین امکانات و منابعی که در هر اکوسیستم موجود هستند.** این امکانات ممکن است شخصی و یا دولتی باشند و معمولا در هنگام آتش‌سوزی بدلیل مشغولیت نیروها و یا صرف زمان زیاد برای آماده‌سازی مغفول بمانند. برای رفع موانع و محدودیت‌های یاد شده، مکان، فاصله، مالکیت، احتمال استفاده، میزان مشارکت مالک یا مالکین، موانع برخورداری از امکانات، بهترین روش انتقال، زمان متوسط آماده‌سازی، نوع کاربر مدافع آتش، تعیین سطح تخصصی کاربر، نوع آموزش لازم و تعیین و شناسایی و دسته‌بندی شده و بهینه‌ترین راه بکارگیری و سریعترین زمان انتقال آنها مشخص و ارائه می‌شوند. این مبحث به توانمندسازی مدیریتهای و ادارات تابعه اداره کل منابع طبیعی کمک شایانی خواهد نمود. غالب موارد این بند در فاز اول تعیین می‌شوند، اما سریعترین راه آماده بکار شدن آنها و همچنین آموزشهای مورد نیاز به همراه سطح همکاری، موانع و راهکار رفع آنها در این فاز به انجام می‌رسد.

- **تعیین گروه پایش و امداد رسان به نیروهای اطفای حریق.** در اطفای حریق افراد درگیر معمولا به دلیل تمرکز بر اطفاء و یا شرایط حاکم بر عرصه مانند تاریکی هوا، دود، هیجان، عدم تجربه و ... با خطرات متعددی از قبیل مسمومیت، بیهوشی، سقوط از پرتگاه، گم شدن، گزیدگی، حمله حیوانات وحشی، خستگی و تشنگی مفرط منجر به اغماء، سوختگی، گرفتاری در تله آتش و نظایر آن مواجه می‌شوند.

- **ماده ۶۸ و ۶۹ با تبصره‌های مربوطه مربوط به قانون تشکیلات شوری‌ها و دهیاران،** آنها را موظف به حفاظت از عرصه‌های طبیعی می‌کند. (۱۳۵ هزار نفر دهیار و ۳ برابر آنها یعنی ۴۰۵ هزار نفر عضو شوری داریم جمعا تقریبا ۵۴۰ هزار نفر، این پتانسیل خوبی است).

پروژه مدیریت پس از آتش سوزی در عرصه طبیعی و اقدامات راهبردی پسا آتش مدیریت اصلاح و احیای جنگل و مرتع

بر اساس آمار طرح ملی تعادل دام و مرتع جمعیت انسانی دارای دام در دو بخش عشایری و روستایی در مراتع بالغ بر ۱۶۵۳۰۰۰ خانوار برآورد گردیده است که ۹۱۶۰۰۰ خانوار آن به نحوی وابسته به مرتع می‌باشند و از این تعداد ۱۸۰۰۰۰ خانوار آن عشایر و ۷۳۶۰۰۰ خانوار در بخش روستایی ساکن هستند. از این تعداد ۷۸/۴۱ درصد آن که معادل ۷۱۸۰۰۰ خانوار میباشد کمتر از ۵۰ راس دام دارند حال با در نظر گرفتن اندازه اقتصادی و واحد مطلوب بهره برداری، مراتع کشور می‌تواند ۱۶۰۰۰۰ خانوار بهره برداری را به مدت ۷ ماه بر اساس ظرفیت مجاز در خود نگهداری نماید بنابراین توان مرتع همین است اما حدود ۶ تا ۷/۵ برابر توان سرزمین دام در آن وجود دارد. (اندازه اقتصادی مرتع در طرح ملی تعادل دام و مرتع ۵۶۳ هکتار و تعداد واحد دامی مورد نیاز هر خانوار ۲۳۰ واحد دامی تعیین شده است)

این در حالی است که خشکسالی، تحریم اقتصادی و عدم واردات نهاده های دامی، افزایش تقاضا و مصرف، گرانی ناشی از کمبود منابع علوفه‌ای و نهاده‌های دامی، عدم توفیق در واردات کافی، فرسایش خاک، ریزگردها و ... از عوارض ناشی کاهش ظرفیت و پتانسیل تولید و بهره برداری افراطی و فشار بر عرصه های طبیعی است. با این حال آتش سوزی عاملی است که سریعترین اثرگذاری در تنزیل و تقلیل کارکرد اکوسیستم های طبیعی را به نمایش می‌گذارد. حتی اگر در صور طبیعی آتش سوزی را برای بهبود شرایط اکوسیستم با لحاظ کامل شرایط خاص، با پتانسیل کافی، مدیریت مناسب قبل، بعد و حین آتش سوزی و از همه مهمتر مدیریت بعد از آن که بتواند به ترمیم بیانجامد که با شرایط اقتصادی و اجتماعی بهره‌برداران و شرایط فعلی کشور بعید بنظر می‌رسد (در صورت مفید بودن یا نبودن رخداد آتش سوزی) لازم است تا از عملکرد دقیق هر یک از اجزای پوشش گیاهی و روش های مدیریت در فازهای مختلف آتش‌سوزی اطلاع کامل، دقیق و منعطف داشته باشیم.

اهداف پروژه:

مدیریت آتش‌سوزی در سطح جنگلها و مراتع با خاموش شدن آتش به پایان نمی‌رسد بلکه مدیریت بر پوشش گیاهی باید شروعی دوباره یابد تا جنگلها و مراتع را از آتش‌سوزی‌های احتمالی آینده در امان نگاه دارد و انعطاف سیستمیک آنرا ارتقاء دهد. از آنجا که آتش‌سوزی لایه حفاظتی خاک را حداقل برای یک دوره تا فصل رویش بعدی از بین می‌برد و حساسیت خاک را به فرسایش بشدت افزایش می‌دهد، پیامدهایی همچون فقر مواد غذایی، افزایش فرسایش، گل‌آلودگی آب‌ها، کاهش کیفیت آب، انتقال مواد سمی و نامطلوب و عوامل بیماری‌زا به مخازن سدها و پرشدن سدها از گل و لای از تبعات سیلاب پس از آتش‌سوزی است. بنابراین آشنایی با اصول مدیریتی در اراضی سوخته پس از وقوع آتش‌سوزی اهمیت دارد و توجه به این نکته مهم است که تمام عناصر طبیعی موجود در رویشگاه اهمیت داشته و هر عضو هرچند کوچک نقشی مهم و بی‌بدیل در محیط زیست ایفا می‌نماید. براین اساس اهداف زیر قابلیت هدف‌گذاری می‌یابند.

- پیش‌بینی تیپ جایگزین برای تهیه برنامه اجرایی

- بکارگیری گونه‌های بومی مقاوم با توجه به تناسب با حفاظت و بهره‌برداری

- ارائه سیستم چرایی بمنظور چرای متناسب دام و برنامه بهره‌برداری پوشش گیاهی با ضرایب مشخص

و بهینه برای ظرفیت اکوسیستم

- تهیه مناطق انتقالی در چرای دام و تغییرات ظرفیتی

- برنامه‌های چندگانه افزایش تاب‌آوری پوشش گیاهی و خاک

- تحلیل مناسب و روزآمد از دلایل و انگیزه‌های آتش‌سوزی

- ترمیم و احیای پوشش گیاهی

- مقاوم سازی اکوسیستم و کاهش ریسک خطر در برابر حریق‌های بعدی

انتقال **کانون فشار** چرای دام

اگر در تیپ غالبیت با بوته‌ای‌ها (اکوسیستم‌های گون و درمنه) و گیاهان خشبی باشد.

اگر در تیپ **غالبیت با گندمیان** و **پهن‌برگان چندساله** باشد.

اگر در تیپ **غالبیت با گندمیان یک‌ساله** باشد.

اگر در تیپ **غالبیت با پهن‌برگان یک‌ساله** باشد

- پیگرد عامل آتش‌سوزی و تنبیه آن، این امر باعث باز دارندگی می‌شود.

- رفع کمبودها و مشکلات اجرایی کنترل و مهار آتش‌سوزی

- بازسازی و رفع اشکالات "خطوط آتش‌بر" ایجاد شده در مرحله پیشگیری در عرصه‌های مرتعی و جنگلی.

- ارزیابی سطح همکاری و اثرگذاری دستگاه‌ها و انعکاس آن به سطوح مدیریتی تصمیم‌ساز جهت رفع نقایص و تقویت نقاط قوت.

- حمایت همه‌جانبه داوطلبان درگیر در اطفاء حریق و کمک به خسارت‌دیدگان باعث ایجاد و تقویت انگیزه همکاری در افراد برای مهار آتش‌سوزی‌های احتمالی بعدی می‌شود.

- گماردن کارشناس مسئول مشخص به منظور مدیریت، نظارت و احیاء مناطق سوخته.
- مدیریت چرای دام پس از آتش سوزی و کاهش فشار بر اراضی آسیب دیده.
- معمولا آمار رسمی یا غیر رسمی وجود ندارد و همان تقلیل یافته موجود هم بشدت حکم آمار طبقه‌بندی شده را دارد.
- رفتار آتش در تیپ‌های مختلف، نواحی مختلف رویشی و حتی سن متفاوت پس از آتش‌سوزی متفاوت است (هر تیپ نسخه خاص خود را دارد).
- انتقال فشار چرای دام از عرصه شاهد به تیمار و یا بالعکس اتفاق می‌افتد، اما **در شرایطی که فشار چرا زیاد باشد فرقی نمی‌کند و بر هر دو عرصه فشار وارد می‌شود.** اما قطعا فشار بر عرصه سوخته بیشتر است

سپاس از توجه شما